

זריזות והידור במצוות

הגמרא בנדריים (לא: - לב.) אומרת לדעת רבי יוסי: "מפני מה נענש משה, מפני שנחעסק במלון תחלה שנאמר: ויהי בדרך במלון (שמות ד כד)". מעיר על כך מרן הרב זצ"ל (אורח משפט עמ' קעז וטוב ראייה שבת כא:): כי לא יתכן שמשה רבינו ע"ה נתרשל סתם, אלא שחשב שעדיף לאחר את המצוה על מנת לעשותה מהודרת יותר - בסעודה, ולכן "נתעסק במלון" והכין סעודה.

מדבריו נמצאנו למדים להלכה שהזריזות עדיפה על ההידור, וכגון כרית מילה שאין דוחים אותה, אפילו באותו יום, כדי להכין את סעודת הברית, שהרי משה רבינו נענש על שעשה כן.

אמנם בפוסקים מצינו רבים הסוברים שדוחים את המילה על מנת להדר. בשו"ע יו"ד (סי' ש"ה) פסק שפדיון הבן שחל בשבת נדחה ליום ראשון, ומקורו בתרומת הדשן סי' רסט, שם מבואר שאי אפשר להקדים את הפדיון ליום ששי משום חסרון הסעודה. וכך פסק הרמ"א באו"ח (סי' תכ"ו ס"ב) ע"פ תרומת הדשן שממתינים ואין מקדשים הלבנה עד מוצאי שבת, משום שיש בדחיה זו הידור מצוה. גם בשו"ת חכם צבי (סי' ק"ו), עבודת הגרשוני (סי' י"ב), ודברי מלכיאל (ח"א סי' י"ב) פסקו כתרומת הדשן. יתירה מזו כתב בשו"ת שכות יעקב (ח"א סי' ל"ד) שאם מקיים את המצוה בשעה מאוחרת יותר באותו יום כדי להדר, אין זה

נקרא שיהוי כלל, ואם בטוח ששיגיג את ההידור מותר להשהות אף יותר מאותו יום, וכל זה נראה כסותר את פירוש מרן הרב זצ"ל, שהרי משה רצה לדחות משום הידור ואף דחיה זו לא היתה אלא באותו יום עצמו.

והנה הגרש"נ רענן זצ"ל בינתן תורה (עמ' ט"ז-י"ז) הביא את הסברו הנ"ל של מרן הרב זצ"ל והקשה עליו ממה שכתב הש"ך שנהגו שאין פודין את הכן בליל ל"א אלא ביום ל"א, אע"פ שאין מניעה ע"פ הדין. זאת לאור הכנתו בדברי הש"ך שטעמו משום יתר הידור שיש בפדיה ביום. הגרש"נ מסיק מדברי הש"ך שדוחים קיום מצוה מפני ההידור וכפי שרצה משה רבינו לעשות, אלא שעל פי זה קשה לכאורה למה נענש משה, ותירץ שכבר מקודם לכן רצה משה רבינו לדחות את יציאת מצרים מאותו טעם, כדי לשישראל יעלו למדריגה רוחנית גבוהה יותר, והקב"ה הורה לו להזדרז כדי שלא ישקעו שם לגמרי. לכן במילה זו דוקא, שהיתה בזמן עיסוקו ביציאת מצרים, צריך היה משה רבינו להעדיף את הזריזות, מה שאין כן לדורות שמשמים את המצוה כדי להדר בקיומה, וכמו שכתבו הפוסקים.

ונראה להסביר שצריך היה משרע"ה להעדיף כאן את הזריזות מדין עוסק במצוה שהוא פטור מן המצוה, שהיה עוסק במצות יציאת מצרים. אמנם לא נפטר בשל כך מן המילה עצמה, מפני שאפשר היה לעשותה במהירות באופן שלא תגרום עיכוב בדרכו למצרים. מה שאין כן לגבי הכנת הסעודה, שתעכב יותר ותפגע במצוה שהיה עוסק בה. ואין להקשות ולומר שהמילה עצמה היתה גורמת לו להתעכב במלון עד שאליעזר יתרפא. וא"כ ראוי היה שלא ימול כלל, שהרי כתבו הר"ן והרא"ש (בנדרים שם) שבמלון פסקה סכנת הדרך משום קרבתו למצרים, ואם אין סכנת הדרך יכול היה משרע"ה להמשיך בדרכו מיד אחרי המילה. לפי זה מובן שכאן היה מקרה מיוחד שאין אפשרות להדר. אבל במצב רגיל הרי ההלכה היא כהוה אמינא של משה רבינו שהידור דוחה זריזות, גם לדעת מרן הרב זצ"ל.